

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

MT ./ riksåklagaren ang. grovt narkotikabrott

(Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 11 februari 2019 i mål nr B 34-19)

Högsta domstolen har förelagt riksåklagaren att inkomma med svarsskrivelse. Jag vill anföra följande.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och anser att det inte finns skäl att meddela prövningstillstånd i målet.

Bakgrund

Åtalet

MT åtalades för grovt narkotikabrott för att uppsåtligen den 10 oktober 2018 olovligen ha transporterat 58,8 kg cannabisharts som är narkotika.

Tingsrättens dom

Tingsrätten dömde MT för grovt narkotikabrott och bestämde påföljden till fängelse i fem år.

Tingsrätten anförde följande i påföljdsfrågan.

Minimistrafvet för grovt narkotikabrott är fängelse två år. I förevarande fall är det fråga om en mycket stor mängd cannabisharts, närmare 60 kg. MTs roll har visserligen varit liten i sammanhanget och begränsad till en transport av narkotikan inom Sverige. Han har dock haft direkt uppsåt till att transportera narkotikan. Detta tillsammans med den stora mängden narkotika, sättet som narkotikan transporterades och omständigheterna kring hans uppdragsgivare medför att det inte råder någon tvekan om att MT har förstått att han deltagit i en internationell yrkesmässig och organiserad brottslighet, att brottsligheten har varit ägnad att leda till en omfattande spridning av narkotika och att en försäljning av narkotikan skulle gett en betydande vinst. MT har dessutom fått ersättning för uppdraget.

Vid en samlad bedömning av dessa omständigheter anser tingsrätten att straffvärdet motsvarar fängelse fem år.

Hovrättens dom

MT överklagade tingsrättens dom och yrkade att hovrätten skulle sätta ned fängelsestraffet.

Hovrätten ändrade tingsrättens domslut på så sätt att fängelsestraffets längd bestämdes till fyra år och sex månader.

Hovrätten anförde följande.

MT har transporterat narkotikan inom Sverige mot en förhållandevis ringa betalning. Han har, såvitt framkommit, inte deltagit i planeringen av brottet eller tagit några egna initiativ vid transporten utan endast följt de anvisningar som han har fått. Hovrätten anser med beaktande härav att brottets straffvärde är något lägre än vad tingsrätten har funnit och motsvarar fängelse i fyra år och sex månader (jfr NJA 2012 s. 144). Det föreligger inte skäl att vid straffmätningen frångå straffvärdet.

Överklagandet

MT har överklagat hovrättens dom och yrkat att Högsta domstolen ska sätta ned fängelsestraffet.

MT har till grund för sitt överklagande anfört bl.a. följande. Hans hantering av narkotikan har varit kortvarig och helt under polisens kontroll. Spaning har skett och upptäckten har således inte skett genom ren slump. Han har varit en helt utbytbar tillfällig länk i form av kurir eller transportör, utan vetskap om de övriga delarna i kedjan. Hans roll har varit underordnad. Han har levt under ekonomiskt ostabila förhållanden och har fått en ersättning som inte på något sätt står i proportion till den risk han utsatts för. En risk som måste stått helt klar för uppdragsgivaren, eftersom denne inte själv utfört hämtning, som i sig var helt okomplicerad. Han har inte tagit några egna initiativ utan bara följt de instruktioner han fått. Det får med anledning av det anförda anses föreligga ett längre straffvärde än vad som grundar sig på ett rent mängdresonemang.

MT har som skäl för prövningstillstånd anfört bl.a. följande. En enhetlig tillämpning av påföljder är viktigt. Hovrätten refererar i sin dom bl.a. till NJA 2012 s. 144, enligt vilken 97 kg cannabisharts gav fyra års fängelse. MT har fått en strängare påföljd för en mängd som är mindre och trots att någon försvärande omständighet inte föreligger.

Grunderna prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta

domstolen kan alltså inte föranleda prövningstillstånd på denna grund (Fitger, Rättegångsbalken, s. 54:26).

Frågan i målet gäller vilket straffvärde transport inom riket av nästan 60 kg cannabisharts ska motsvara.

Bedömningen av ett brotts straffvärde ska ske inom ramen för brottets straffskala, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, på ett nyanserat sätt och med beaktande av samtliga omständigheter som är relevanta. En helhetsbedömning ska alltid göras. Av betydelse vid bedömningen av ett narkotikabrotts straffvärde är sort och mängd narkotika, graden av delaktighet i narkotikahandlingen, den ställning som den tilltalade har intagit i organisationen liksom hur omfattande och varaktig delaktigheten har varit. Att beakta är vidare den insikt som den tilltalade har haft rörande narkotikahandeln och dess organisation, storlek och inriktning samt hans eller hennes eget syfte med handlingen. Även fördelningen av brottslighetens ekonomiska utbyte ska tillmätas betydelse. (Se bl.a. NJA 2011 s. 357, NJA 2011 s. 799, NJA 2012 s. 70, NJA 2012 s. 115, NJA 2012 s. 144, NJA 2012 s. 535 och NJA 2018 s. 150.)

Straffskalan för grovt narkotikabrott är fängelse i lägst två och högst sju år (3 § första stycket narkotikastrafflagen [1968:64]). För synnerligen grovt narkotikabrott är straffskalan fängelse i lägst sex och högst tio år (3 § andra stycket narkotikastrafflagen).

Den 1 juli 2016 infördes straffbestämmelsen om synnerligen grovt narkotikabrott samtidigt som straffskalan för grovt narkotikabrott ändrades från fängelse i lägst två år och högst tio år till fängelse i lägst två och högst sju år. Skälet för den förändrade lagstiftningen var en önskan att kunna straffmäta synnerligen stora mängder narkotika på den övre delen av straffskalan för grovt narkotikabrott. Bland annat Högsta domstolens avgöranden NJA 2012 s. 144 (97-kilosdomen) och NJA 2012 s. 535 (cannabismugglingsdomen) hade i litteraturen uppfattats som att Högsta domstolen satt upp fasta straffvärdemässiga tak för betydelsen av mängden narkotika, som endast skulle kunna överträdas i ”alldeles extrema fall”. I litteraturen hade också angetts vilka dessa tak borde vara vid hantering av olika sorters narkotika. Enligt regeringen hade de straffvärdemässiga mängdtakens genomslag bidragit till att det i praktiken fanns en särskild straffskala med visst maximistraff inbyggt i straffskalan för det grova brottet. Enlig regeringen var det inte lämpligt att sätta upp en gräns för när sorten och mängden narkotika inte längre kan och får beaktas som en straffvärdepåverkande omständighet. Regeringen betonade att sådana straffvärdemässiga tak i praktiken motverkar den större nyansering vid straffmätningen som praxisomläggningen (som startade genom NJA 2011 s. 357 [mefedrondomen]) inneburit samt riskerar de straffvärdemässiga taken att leda till att straffvärdet för en gärning i vissa fall sätts för lågt. För att kunna

åstadkomma det önskade resultatet – att låta sort- och mängdfaktorn få genomslag även på de högre straffnivåerna – delades straffskalan upp och ett nytt brott infördes – synnerligen grovt narkotikabrott. (Prop. 2015/16:111 s. 12, 19 och s. 25 f.)

I ovan nämnda avgörande NJA 2012 s. 144 (97-kilosdomen) bestämde Högsta domstolen straffvärdet för transport, förvaring och innehav av 97 kg cannabisharts till fängelse i fyra år. I skärpande riktning beaktades att mängden narkotika varit synnerligen stor och i någon mån att den tilltalade fått ersättning för sitt uppdrag. I mildrande riktning beaktades att den tilltalades roll varit liten i sammanhanget, att han inte tagit några egna initiativ vid transporten utan endast följt de anvisningar som han fått samt att hans insats varit begränsad till en transport inom Sverige och en mycket kort tids innehav och förvaring. Högsta domstolen fann därför att straffvärdet var något lägre än vad en bedömning grundad på endast sort och mängd skulle leda till.

Vid tiden före reformen 2016 var det straffvärdemässiga taket i de tabeller som domstolarna upprättat som riktvärden för straffvärdebedömningen med hänsyn tagen till enbart sort och mängd, fängelse i fyra år och sex månader beträffande cannabisharts. Sedan den 1 juli 2016, då det straffvärdemässiga taket avskaffades, är utgångspunkten i stället, enligt justerat förslag till tabell från domstolarnas nätverk Drogr Praxisgruppen, att befattning med 20 kg cannabisharts motsvarar ett straffvärde på fängelse i fyra år och befattning med 50 kg cannabisharts ett straffvärde på fängelse i fem år, utifrån enbart narkotikans sort och mängd. Den mängd cannabisharts som indikerar synnerligen grovt brott har angetts till 250 kg. (Tabell för straffvärde utifrån enbart narkotikans art och mängd, Förslag från Drogr Praxisgruppens arbetsgrupp, maj 2016. Tabellen återfinns i Martin Borgeke och Catharina Månsson, Studier rörande Påföljdspraxis med mera, elektronisk utgåva maj 2018, s. 1120.)

Eftersom det straffvärdemässiga taket har avskaffats finns således numera möjlighet att beakta narkotikans sort och mängd som straffvärdehöjande omständigheter också vid de högre straffnivåerna vid grovt narkotikabrott. Detta är skälet till att straffvärdet i här aktuellt mål hamnar på en högre nivå än i NJA 2012 s. 144, trots likheterna i övrigt mellan fallen.

Hovrättens bedömning av straffvärdet i detta mål har gjorts med beaktande av samtliga omständigheter i målet, utöver narkotikans sort och mängd också den tilltalades osjälvständiga roll som transportör i narkotikahanteringen samt den ringa ersättning han fick för uppdraget. Hovrättens bedömning synes väl förenlig med slutsatserna i bl.a. NJA 2012 s. 144, i belysning av reformen 2016 då det straffvärdemässiga taket avskaffades. Hovrättens bedömning av straffvärdet ligger i linje med den praxis som för närvarande råder i tings- och hovrätterna.

Utvecklingscentrum Stockholm, som inom Åklagarmyndigheten ansvarar för rätts- och metodutveckling avseende frågor om narkotikabrott, har uppgett att underrättspraxis synes enhetlig när det gäller hur fall liknande det i målet aktuella ska bedömas straffvärdemässigt.

Jag kan mot angiven bakgrund inte se något behov av vägledning av Högsta domstolen i aktuell fråga.

Sammanfattningsvis anser jag att en prövning av överklagandet inte skulle vara av vikt för ledning av rättstillämpningen. Jag avstyrker därför prövningstillstånd.

Bevisuppgift m.m.

Jag ber om att få återkomma med utvecklande av talan, synpunkter på målets fortsatta handläggning och bevisuppgift för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet.

Kerstin Skarp

Hedvig Trost

Kopia till:

Utvecklingscentrum Stockholm
Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet (AM-133436-18)
Kammaråklagaren Stefan Gradler